WATERSCHAPPEN BESCHOUWEN AFVAL NOG NIET ALS MILIEUPROBLEEM

WZE eerste waterschap met management-systeem voor afval

Waterschap Zeeuwse Eilanden implementeert als eerste waterschap in Nederland een management-systeem voor afvalstoffen. Met dit uitgebalanceerde systeem beoogt het waterschap zowel een beter milieurendement als verlaging van bijbehorende kosten. Sinds 1996 stuurt de overheid meer dwingend aan op invoering van Bedrijfsinterne Milieuzorg (BIM). Dit geldt voor alle typen bedrijven en overheden in Nederland, dus ook voor de waterschappen.

Waterschap Zeeuwse Eilanden (WZE) in Goes heeft in samenwerking met Eerland Recycling Services uit Geldermalsen, een adviesbureau op het gebied van bewerking en hergebruik van afval, een aanpak ontwikkeld om de afvalstromen bij WZE te registreren, inventariseren en aan te sturen: het afvalstoffenmanagementsysteem. Dit project bevindt zich momenteel in de laatste fase. Op basis van de resultaten is Eerland Recycling Services van mening dat ontwikkeling van bedrijfsinterne milieuzorg bij een waterschap effectiever kan verlopen, namelijk door het totale afvalbeheer binnen het waterschap duidelijk als milieuaspect af te bakenen en herkenbaar te maken.

Een waterschap heeft jaarlijks te maken met een grote stroom afval. Tezamen met bijbehorende zaken als transport, afvoer, verwerking, tussentijdse opslag en interne registratie, kost deze afvalstroom de Nederlandse waterschappen en daarmee indirect de Nederlandse samenleving, jaarlijks miljoenen guldens. Niettemin blijkt dat het inzicht in de hoogte van de kosten van afvalverwijdering bij de individuele waterschappen onvolledig is.

Volgens Marcel Waijers, adviseur afvalstoffenmanagement bij ERS, beseffen de meeste waterschappen dat afval een managementaspect is geworden met bijbehorende financiële verantwoordelijkheden. "Ieder bedrijf moet aan bedrijfsinterne milieuzorg doen. WZE pakt dit op met het afvalstoffenmanagementsysteem. De mogelijkheden van een integraal management-systeem voor afvalstoffen worden nog niet door alle waterschappen in Nederland onderkend. Een klein aantal waterschappen heeft BIM inmiddels volledig ingevoerd. Maar als ik ze vraag hoe hoog de interne kosten voor afval zijn, blijken die onbekend".

Het beheersgebied van een waterschap is geografische onderverdeeld in districten. De ambtelijke dienst is opgedeeld in afzonderlijke eenheden met ieder hun eigen taak, budget en verantwoordelijkheden. Gekoppeld aan de organisatorische en geografische structuur ontstaat er een op het eerste gezicht onontwarbaar lijkende knoop van interacties die direct of indirect met afval te maken hebben. Vanwege de complexiteit van vergunningen, regelgeving en organisatorische implicaties is het voor een waterschap tamelijk ingewikkeld om een helder overzicht te krijgen van de afvalstromen en de kosten die eraan verbonden zijn. Niet in de laatste plaats vanwege de (op hand zijnde) fusies tussen verschillende waterschappen.

Allerlei soorten afval vindt het waterschap in de Zeeuwse wateren.

"220 miljoen gulden per jaar"

Een waterschap komt jaarlijks allerlei soorten afval tegen, zoals asbesthoudend afval, autobanden, bouw- en sloopafval, emballage (ijzer/plastic), baggerspecie, afgewerkte olie en andere chemicalien, poetsdoeken en aarde. De kosten voor de verwijdering maken een belangrijk deel uit van de jaarlijkse begroting. ERS heeft berekend dat de waterschappen in Nederland jaarlijks ongeveer 220 miljoen gulden kwijt zijn aan het verwijderen, vervoeren en registreren van afval. Een gerichte registratie maakt op elk bedrijfsniveau duidelijk waar de soorten afval met bijbehorende kosten binnen de organisatie worden gegenereerd. Met deze kennis is het mogelijk om te werken aan alternatieven per type afval, het afwegen van inkoop versus afval en het onderzoeken naar mogelijkheden voor hergebruik. ERS verwacht dat een waterschap met een afvalstoffenmanagementsysteem jaarlijks vijf tot tien procent op afval kan besparen. Aangezien zo'n systeem in het bredere kader van interne milieuzorg past, is het daarmee mogelijk om bedrijfsinterne milieuzorg bij waterschappen aan te sturen.

De situatie in Zeeland

Het 'all in' Waterschap Zeeuwse Eilanden beslaat Zeeland boven de Westerschelde en heeft een oppervlakte van ongeveer 97.000 hectare. In het beheersgebied wonen 260.000 mensen in de winter en bijna het dubbele

aantal in de zomer, verdeeld over tien gemeenten. Binnen het beheersgebied van WZE ligt 385 kilometer aan waterkeringen en meer dan 7000 kilometer aan waterlopen. Met meer dan 2280 km wegen is WZE één van de grootste wegbeheerders van Nederland. Het afvalwater wordt via 90 rioolpersgemalen en circa 300 kilometer rioolpersleiding naar afvalwaterzuiveringsinstallaties (awzi's) gepompt. Er zijn binnen het beheersgebied van WZE 15 awzi's met een totale capaciteit van ongeveer 377.000 vervuilingseenheden.

In mei 1997 is het adviesbureau ERS in opdracht van Waterschap Zeeuwse Eilanden gestart met het analyseren van de knelpunten rondom afval binnen de organisatie. Op basis hiervan is een afvalstoffenmanagementplan opgesteld. Daarin vormen 'scheiding en opslag' en 'externe afvalverwijdering' de uitvoerende onderdelen. Beide zijn verder uitgewerkt. Inhoudelijke aspecten rondom preventie, opslag, intern transport, scheiding aan de bron en registratie maken samen met toegewezen taken en verantwoordelijkheden het managementgedeelte uit van het project.

ERS heeft het Zeeuwse waterschap geadviseerd over de wijze waarop het de verschillende afvalinzamelaars zo eenduidig mogelijk offertes kan laten uitbrengen voor het inzamelen van alle afvalstromen. Voor de invoering van een afvalstoffenverwijderingen managementplan was het uiteraard van belang inzicht te krijgen in de hoeveelheden van vrijgekomen afvalstromen en in de verwijdering en opslag ervan. Met deze gegevens konden de kosten van afvalverwijdering bij WZE worden geïnventariseerd. Het afvalregistratiesysteem dat WZE voorheen hanteerde, is overigens een uitstekende basis gebleken voor de nieuwe aanpak.

"Onderzoek naar het recyclen en hergebruik van afval behoren niet tot de kerntaken van een waterschap", zegt Waijers. "Wel is het één van haar taken om afval op een zodanige manier aan de erkende inzamelaar aan te bieden dat hergebruik mogelijk is". Waterschap Zeeuwse Eilanden heeft in het kader van het project een aantal locaties geselecteerd als centrale opslagplaats voor afval binnen het beheersgebied. De aangewezen locaties zijn bedoeld als tijdelijke opslagplaats voor teerhoudend asfaltgranulaat (TAG), bermgrond, groenrestproducten, bedrijfsafval en gevaarlijk afval. "Belangrijk hierbij is dat het afval onder toezicht in de opslagplaats blijft liggen, totdat de inzamelaar het komt ophalen. Taken en verantwoordelijkheden inclusief scholing zijn in dat verband geregeld". Bij TAG en bermgrond is het nadrukkelijk de bedoeling dat alle materiaal weer wordt ingezet binnen de werken van het waterschap. Over de toepassing van houtachtige groenrestproducten als secundaire brandstof bijvoorbeeld, wordt momenteel binnen WZE nagedacht.

Ingrid Griep-Ekkebus, afvalcoördinator bij het Waterschap Zeeuwse Eilanden, is onder andere verantwoordelijk voor de juiste coördinatie en registratie van het afval. "Het lijkt allemaal goed gestroomlijnd. Maar WZE is een tamelijk groot bedrijf met 400 medewerkers. Iedereen moet op de hoogte zijn over het soort afval en hoe ermee omgegaan moet worden. Van elke rekening die nu bij de afdeling financiën binnenkomt, moet worden vastgesteld of het afval betreft of niet. Ik ben nu bezig om de laatste hand te leggen aan de verscherping van het afvalregistratiesysteem. Daarbij kan duidelijk onderscheid gemaakt worden tussen de rekeningen die specifiek wel of niet met afval te maken hebben".

Volgens Ingrid Griep-Ekkebus is het registratiesysteem voor ruim 95 procent dekkend. Elke administratief medewerker bij WZE weet nu aan de hand van een lijst of de kosten die zijn gemaakt met afvalverwerking te maken hebben of niet. Voor het waterschap is het van belang om te weten hoeveel afval er vrijkomt, wat er mee moet gebeuren en hoeveel kosten ermee gemoeid zijn. "Dat wordt door dit verscherpte afvalregistratiesysteem veel duidelijker". Gevolg van het één en ander is een lichte stijging van de kosten. "Er wordt nu exacter geregistreerd", aldus Griep-Ekkebus.

Subsidie van VROM

ERS heeft bij het ministerie van VROM een voorstel neergelegd om de gegevens en ervaringen die met het afvalstoffenmanagementsysteem bij WZE zijn opgedaan, te toetsen bij verschillende soorten waterschappen en zuiveringschappen in heel Nederland. "VROM vond aanvankelijk dat de waterschappen zelf middelen genoeg hadden om een dergelijk plan te bekostigen". Marcel Waijers vindt dit geen redelijk argument. "In Nederland krijgen veel instanties, met name het bedrijfsleven, ondersteunende subsidies wanneer ze initiatieven op milieugebied nemen. Een lagere overheid zoals het waterschap grijpt overal naast". De concrete inhoud van het afvalprobleem bij het waterschap is nagenoeg onbekend, zodat VROM de bal terugkaatst en eist dat het probleem met eigen middelen wordt opgelost. "Maar afval wordt gegeneerd door invloeden waaraan het waterschap zelf niet altijd iets kan doen. Bovendien komen de kosten voort uit beheerstaken die aan afval zijn gerelateerd en vooraf niet te begroten zijn. Daarnaast behoren ze niet tot de kerntaken van het waterschap", aldus Waijers.

VROM heeft inmiddels erkend dat het project in Zeeland in het verlengde ligt van landelijke invoering van bedrijfsinterne milieuzorg en zegde toe een subsidietoekenning te willen bekijken.

Volgens Waijers is afvalstoffenmanagement een 'eye opener' voor het waterschap om te komen tot een integrale milieuaanpak, namelijk de bedrijfsinterne milieuzorg. Bij de waterschappen wordt dat bewustzijn weliswaar sterker, maar is nog lang niet optimaal. "De taak van het ministerie ligt nu in het begeleiden van de waterschappen om beter met hun afvalprobleem om te gaan als opmaat voor de bedrijfsinterne milieuzorg".

Tosca Vissers

Zelfs een compleet bootje haalde het Waterschap Zeeuwse Eilanden uit het water.